

POSTANOWIENIE

Dnia 20 lutego 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Halina Kiriło

w sprawie z odwołania E. M.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S.
z udziałem zainteresowanej K. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S.
o podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 20
lutego 2019 r.,
na skutek skargi kasacyjnej odwołującej się od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 13 grudnia 2017 r., sygn. akt III AUa [...],

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od odwołującej się na rzecz organu rentowego kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 13 grudnia 2017 r. Sąd Apelacyjny w [...] oddalił apelację odwołującą się E. M. od wyroku Sądu Okręgowego w S. z dnia 6 kwietnia 2016 r., którym oddalono jej odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. w przedmiocie wysokości podstawy wymiaru składek.

Odwołująca się E. M. zaskarżyła powyższy wyrok skargą kasacyjną w całości. Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła naruszenie prawa materialnego: 1/ art. 58 k.c. w związku z art. 300 k.p., przez jego błędne zastosowanie w zakresie, w jakim Sąd uznał, że zgłoszenie skarżącej do ubezpieczenia społecznego

i zdrowotnego, którego podstawę wymiaru składek stanowi wynagrodzenie ubezpieczonej, nastąpiło z naruszeniem zasad współżycia społecznego, podczas gdy wynagrodzenie ubezpieczonej było godziwe oraz adekwatne do zakresu jej obowiązków, zaś pracodawca zgodnie z obowiązującymi przepisami ma możliwość ustalenia wynagrodzenia pracownika na poziomie wyższym niż minimalny; 2/ art. 13 k.p., przez jego błędne zastosowanie i przyjęcie, że w danej sprawie wynagrodzenie przyjęte przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych za podstawę wymiaru składek nosiło cechy godziwego w stosunku do ubezpieczonej, podczas gdy miała ona liczny zakres obowiązków, w tym posiadała pełnomocnictwo do prowadzenia spraw spółki, na podstawie którego zawierała w jej imieniu umowy, brała udział w negocjacjach i przyczyniała się do budowania nowych punktów franchisingowych, a także posiada wykształcenie wyższe, wieloletnie doświadczenie branżowe, prawo jazdy kategorii B oraz znajomość wielu języków obcych, co uzasadnia wysokość otrzymywanego przez nią wynagrodzenia; 3/ art. 83 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1778 ze zm.), przez jego niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych jest uprawniony do kwestionowania kwoty podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, obliczonej w oparciu o umowę zgodną z prawem i z zasadami współżycia społecznego, a także niezmierną do obejścia prawa i przyjęcie za podstawę wymiaru składek samodzielnie i dowolnie ustalonej wysokości wynagrodzenia; 4/ art. 353¹ k.c. w związku z art. 300 k.p., przez ingerencję w gwarantowaną ustawą zasadę swobody umów i zakwestionowanie ustalonego przez strony w umowie o pracę wynagrodzenia. Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz uchylenie wyroku Sądu Okręgowego i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania, ewentualnie wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy, przez zmianę decyzji organu rentowego i przyjęcie, że podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne E. M. w spornym okresie stanowi wynagrodzenie za pracę w wysokości 6.900 zł netto, tj. wskazanej w umowie o pracę z dnia 31 października 2011 r. oraz orzeczenie o kosztach postępowania, w tym o kosztach zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca powołała się na jej oczywistą zasadność. W ocenie skarżącej, Sądy obu instancji popełniły liczne naruszenia obowiązujących przepisów. W pierwszej kolejności - art. 58 k.c. w związku z art. 300 k.p., przez jego błędne zastosowanie w zakresie, w jakim Sąd uznał, że zgłoszenie odwołującej się do ubezpieczenia społecznego i zdrowotnego, którego podstawę wymiaru składek stanowi wynagrodzenie ubezpieczonej, nastąpiło z naruszeniem zasad współzycia społecznego. Wynagrodzenie ubezpieczonej było godziwe oraz adekwatne do zakresu jej obowiązków, zaś pracodawca zgodnie z obowiązującymi przepisami ma możliwość ustalenia wynagrodzenia pracownika na poziomie wyższym niż minimalny. Zdaniem skarżącej, Sąd dopuścił się również naruszenia art. 13 k.p., przez jego błędne zastosowanie i przyjęcie, że w danej sprawie wynagrodzenie przyjęte przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych za podstawę wymiaru składek ubezpieczonej nie nosiło cechy godziwego. Podkreśliła, że świadcząc pracę na rzecz spółki, zarówno na podstawie umowy o pracę, jak i wcześniej na podstawie umowy zlecenia, miała szeroki zakres obowiązków, uzależniony od posiadanych przez nią kompetencji. Podniosła również, że przez ingerencję w gwarantowaną ustawą zasadę swobody umów i zakwestionowanie ustalonego przez strony w umowie o pracę wynagrodzenia, Sąd naruszył art. 353¹ k.c. w związku z art. 300 k.p.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia skargi do rozpoznania i zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Skarga kasacyjna, jako szczególny środek zaskarżenia, służy realizacji interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, że w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności przemawiające za interwencją Sądu

Najwyższego. Rozpoznanie skargi kasacyjnej następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c. i tylko w przypadku przekonania Sądu Najwyższego przez skarżącego, za pomocą jurystycznej argumentacji, że zachodzi publicznoprawna potrzeba rozstrzygnięcia sformułowanego w skardze zagadnienia prawnego przy jej merytorycznym rozpoznawaniu.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Co do przesłanki przedsądu, jaką jest oczywista zasadność skargi kasacyjnej, należy w motywach wniosku zawrzeć wywód prawny wyjaśniający, w czym wyraża się owa oczywistość i przedstawić argumenty na poparcie tego twierdzenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, LEX nr 198531; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 204/06, LEX nr 421035; z dnia 9 stycznia 2008 r., III PK 70/07, LEX nr 448289; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 283/07, LEX nr 448205; z dnia 3 kwietnia 2008 r., II PK 352/07, LEX nr 465859 i z dnia 5 września 2008 r., I CZ 64/08, LEX nr 512050). O ile dla uwzględnienia skargi wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla przyjęcia skargi do rozpoznania niezbędne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego, polegającej na jego oczywistości widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby wchodzenia w szczegóły czy dokonywania pogłębionej analizy tekstu wchodzących w grę przepisów i doszukiwania się ich znaczenia (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274; z dnia 22 stycznia 2008 r., I UK 218/07, LEX nr 375616; z dnia 26 lutego 2008 r., II UK 317/07, LEX nr 453107; z dnia 9 maja 2008 r., II PK 11/08, LEX nr 490364; z dnia 21 maja 2008 r., I UK 11/08, LEX nr 491538 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 494134). W judykaturze podkreśla się, że przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której

naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z dnia 11 kwietnia 2008 r., I UK 46/08, LEX nr 469185 i z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 37/08, LEX nr 494133).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy należy stwierdzić, że skarżąca nie wykazała istnienia powołanej przesłanki przedsądu.

Istnieje judykatura odnosząca się do kwestionowania wysokości ustalonego przez strony wynagrodzenia za pracę i negocjowania przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, w ramach art. 41 ust. 12 i 13 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, wysokości wynagrodzenia stanowiącego podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, jeżeli okoliczności sprawy wskazują, że zostało wypłacone na podstawie umowy sprzecznej z prawem, zasadami współżycia społecznego lub zawartej z zamiarem obejścia prawa (art. 58 k.c.). W uzasadnieniu uchwały z dnia 27 kwietnia 2005 r., II UZP 1/05 (OSNP 2005 nr 21, poz. 338) Sąd Najwyższy zauważył, że umowa o pracę wywołuje skutki nie tylko bezpośrednie, dotyczące wprost wzajemnych relacji między pracownikiem i pracodawcą, lecz także dalsze, pośrednie, w tym w dziedzinie ubezpieczeń społecznych; kształtuje ona stosunek ubezpieczenia społecznego, określa wysokość składki, a w konsekwencji prowadzi do uzyskania odpowiednich świadczeń. Są to skutki doniosłe, zarówno z punktu widzenia interesu pracownika (ubezpieczonego), jak i interesu publicznego, należy zatem uznać, że ocena postanowień umownych może i powinna być dokonywana również z punktu widzenia prawa ubezpieczeń społecznych. Godziwość wynagrodzenia – jedna z zasad prawa pracy (art. 13 k.p.) – zyskuje dodatkowy walor aksjologiczny; w prawie ubezpieczeń społecznych istnieje bowiem znacznie mocniejsza niż w prawie pracy bariera działania w ramach prawa, oparta na wymagającym ochrony interesie publicznym i zasadzie solidarności ubezpieczonych. Względność zasady godziwego wynagrodzenia, wyrażająca się koniecznością odniesienia się nie tylko do potrzeb pracownika, ale także świadomości społecznej oraz ogólnej sytuacji ekonomicznej i społecznej, nie

powinna zresztą budzić wątpliwości. W związku z tym nadmiernemu uprzywilejowaniu płacowemu pracownika, które w prawie pracy mieściłoby się w ramach art. 353¹ k.c., w prawie ubezpieczeń społecznych, w którym pierwiastek publiczny zaznacza się bardzo wyraźnie, można przypisać – w okolicznościach każdego konkretnego wypadku – zamiar nadużycia świadczeń z tego ubezpieczenia. Należy pamiętać, że alimentacyjny charakter tych świadczeń oraz zasada solidarności społecznej wymagają, żeby płaca – stanowiąca podstawę wymiaru składki – nie była ustalana ponad granicę płacy słusznej, sprawiedliwej i zapewniającej godziwe utrzymanie oraz żeby rażąco nie przewyższała wkładu pracy, a w konsekwencji, żeby składka nie przekładała się na świadczenie w kwocie nienależnej.

Zapoczątkowana powołaną uchwałą linia orzecznictwa była następnie kontynuowana w licznych wyrokach i postanowieniach Sądu Najwyższego (por. wyroki z dnia 4 sierpnia 2005 r., II UK 16/05, OSNP 2006 nr 11-12, poz. 191; z dnia 9 sierpnia 2005 r., III UK 89/05, OSNP 2006 nr 11-12, poz. 192 i OSP 2007 nr 4, poz. 41; z dnia 6 lutego 2006 r., III UK 156/05, LEX nr 27254; z dnia 2 sierpnia 2007 r., III UK 26/07, LexPolonica nr 8159513; z dnia 19 września 2007 r., III UK 30/07, LexPolonica nr 1587119; z dnia 10 marca 2008 r., III UK 98/07, LEX nr 459239; z dnia 22 kwietnia 2008 r., I UK 215/07; z dnia 12 lutego 2009 r., III UK 70/08; z dnia 19 maja 2009 r., III UK 7/09, LEX nr 509047; z dnia 5 czerwca 2009 r., I UK 19/09, LEX nr 515697; z dnia 23 stycznia 2014 r., I UK 302/13 oraz postanowienia z dnia 28 stycznia 2011 r., I UK 314/10; z dnia 11 września 2012 r., III UK 18/12; z dnia 14 września 2012 r., I UK 220/12; z dnia 9 lutego 2017 r., III UK 103/16, niepublikowane).

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono również, że wzorzec godziwego wynagrodzenia, który czyni zadość ekwiwalentności zarobków do rodzaju i charakteru świadczonej pracy oraz posiadanych przez pracownika doświadczenia i kwalifikacji zawodowych, będzie uwzględniał, między innymi, takie czynniki, jak: siatka wynagrodzeń obowiązująca w zakładzie pracy; średni poziom wynagrodzeń za taki sam lub podobny charakter świadczonej pracy w danej branży; wykształcenie; zakres obowiązków; odpowiedzialność materialną oraz

dyspozycyjność (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2014 r., I UK 302/13, LEX nr 1503234).

Wszystkie powyższe kwestie znalazły się w polu rozważań Sądu drugiej instancji, a zapadłe w sprawie rozstrzygnięcie pozostaje w zgodzie z zaprezentowaną linią orzecznictwa. W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku szeroko odniesiono się do wątpliwości odnośnie do ustalenia wynagrodzenia ubezpieczonej na poziomie 9.807,21 zł brutto miesięcznie. Stwierdzono, że ani płatnik składek ani odwołująca się nie przedstawili żadnych wiarygodnych dowodów wskazujących na to, iż podpisanie umowy o pracę faktycznie zmieniło ewentualny zakres obowiązków ubezpieczonej, uzasadniający przyznanie od 31 października 2011 r. wynagrodzenia w takiej wysokości, znacznie wyższej w porównaniu do kwot wcześniej wypłacanych ubezpieczonej przez płatnika przed zawarciem tejże umowy o pracę, a wynoszących od 2.560 zł do 3.530 zł miesięcznie. Ponadto ustalono, że sytuacja finansowa płatnika nie dawała możliwości zaoferowania ubezpieczonej wynagrodzenia w takiej kwocie, gdyż w okresie poprzedzającym zawarcie umowy nie wypracowywał on żadnych zysków. Odniesiono się również do wysokości wynagrodzenia innych pracowników zatrudnionych w spółce (uzasadnienie wyroku s. 20-21).

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O kosztach postępowania orzeczono stosownie do art. 98 § 1 k.p.c. i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1804).